

ТУМАЧЕЊЕ КЊИЖЕВНОГ ДЕЛА

програм и литература

Теоријски део

1. Претпоставке тумачења књижевног дела и његова сврха

Развој проучавања књижевности који је довео до вештине тумачења. – Однос између проучавања и тумачења књижевног дела. – Књижевна херменеутика у односу на општу херменеутику. – Заснивање вештине тумачења или интерпретације у стилистичкој критици. – Повезивање сазнања из модерне науке о језику и модерне науке о књижевности. – Природа и сврха интерпретације у универзитетској настави књижевности. – Интерпретација у проучавању и настави српске књижевности (историјски осврт и данашње стање).

2. Природа и функција књижевног дела

Књижевно дело међу другим уметничким делима. – Текст књижевног дела и врсте неопходних текстолошких обавештења. – Језик којим нам говори књижевно дело. – Специфичне одлике књижевне комуникације. – О природном језику као медијуму књижевности. – Основни комуникациони троугао: аутор - дело - читалац. – Поетика као скуп изражајних средстава и поступака којима се писац служи. – Теоријска, експлицитна и имплицитна поетика. – Функције књижевне комуникације упоређене с функцијама природног језика.

3. Књижевни текст у историјском контексту

Књижевност у синхронијском пресеку и дијахронијском / историјском низу. – Веза књижевног дела с историјским контекстом у коме је настало. – Сврха, могућности и ограничења књижевне периодизације. – Појам књижевне епохе. – Појам стилске формације. – Књижевне школе, правци, струје и покрети. – Однос књижевног текста према другима, пре њега насталим текстовима. – Међутекстовно повезивање као појава коју проучава теорија интертекстуалности. – Традиција и иновација у развоју књижевности.

4. Основи теорије поезије и стиха (стихологије)

Традиционално и савремено схватање песничког језика. – Метар, ритам и интонација у српскоме усменом и уметничком стиху. – Везани и слободни стих. – Надстиховни облици: строфе, стални облици и композиција песме. – Песнички циклус. – Природа песничке слике. – Откривање значења песме.

5. Основи теорије прозе и приповедања (наратологије)

Мотив као најмања тематска јединица. – Тема, фабула, и сиже. – Аутор и приповедач. – Ликови. – Основне форме приповедања. – Перспектива из које се приповеда и тачка гледишта. – Појам фокализације, унутрашње и спољашње. – Начин организације времена. – Простор у наративном тексту. – Хронотоп као веза времена и простора. – Значај функционалне раслојености (говорне разноликости) у језику романа.

6. Допринос модерних теорија тумачењу књижевног дела

Кратак преглед књижевних теорија, од стилистичке критике и руског формализма до постструктурализма и наратолошких испитивања, у коме се издвајају за интерпретацију релевантни моменти.

Практични део

Претходни, теоријски део замишљен је као неопходни увод у практични део – у само тумачење књижевног дела. Он се зато своди на сажети преглед који иде уз тумачење изабраних илустративних примера из српске књижевности. Тај се преглед селективно, по потреби излаже и примењује при интерпретацији песама, приповедака и романа у току наставе. Увођење студената у вештину тумачења подразумева лакше уочавање својстава књижевног текста, односно важних момената у структури дела, као и активирање стеченог теоријског знања да би се уочене својства текста компетентно објаснила. И зато што је крајњи циљ сама вештина интерпретације, **студент у договору са професором бира и у форми есеја тумачи једну песму (на крају првог семестра) и једну приповетку (на крају другог семестра), при чему се користи препорученом теоријском литературом.**

Литература

Попис литературе у првом делу упућује на изворе теоријског знања, а у другом садржи неколико репрезентативних примера тумачења.

I

(Теоријски текстови)

1. Светозар Петровић, „Интерпретација у критици и настави” и „Тумачење поетског текста” у зборнику *Како предавати књижевност*, уредник А. Јовановић, Београд, 1984.
2. Емил Штајгер, *Умеће тумачења и други огледи*, Београд, 1978.
3. Антоан Компањон, *Демон теорије*, Нови Сад, 2001.

4. Умберто Еко, „О неким функцијама књижевности” и „Интертекстуална иронија и нивои тумачења”, *О књижевности*, Београд, 2002.
5. Кристофер Норис, *Деконструкција*, Београд, 1990.
6. Роман Јакобсон, „Лингвистика и поетика” и „Поезија граматике и граматика поезије”, *Лингвистика и поетика*, Београд, 1966.
7. Новица Петковић, „О класификацији и природи књижевних текстова”, „Поетика српске књижевности: предмет и сврха проучавања”, „О типовима приповедања” и „Како читамо песме”, *Огледи из српске поетике*, Београд, 1990¹, 2006².
8. Новица Петковић, *Елементи књижевне семиотике*, Београд, 1995.
9. Новица Петковић, „Поезија у огледалу критике (о везаноме и слободном стиху)”, и „Чему служи стилистика”, *Поезија у огледалу критике*, Нови Сад, 2007.
10. Јуриј М. Лотман, *Структура уметничког текста*, Београд, 1976.
11. Франц Штанцл, *Типичне форме романа*, Нови Сад, 1987.
12. Михаил Бахтин, „Реч у роману” и „Облици времена и хронотопа у роману”, *О роману*, Београд, 1988.
13. Борис Успенски, *Поетика композиције*, Београд, 1989.
14. Мике Бал, *Наратологија*, Београд, 2000.
15. Адријана Марчетић, *Фигуре приповедања*, Београд, 2003.
16. Х. Портер Абот, *Увод у теорију прозе*, Београд, 2009.

II

(Примери тумачења)

1. Драгиша Живковић, „*Santa Maria della Salute* као завршна песма Лазе Костића”, *Европски оквири српске књижевности*, књ. 4, Београд, 1997.
2. Миодраг Павловић, „Светковина Симе Пандуровића”, *Есеји о српским песницима*, Београд, 1992.
3. Никола Милошевић, „Раичковићева ‘сложена једноставност’”, у зборнику *Структурални прилаз књижевности*, Београд, 1978.
4. Никша Стипчевић, „Четири канона Ивана В. Лалића”, *Учитавања*, Београд, 1999.
5. Љубиша Јеремић, „Романсијеров лирски глас. Милош Црњански”, *Проза новог стила*, Београд, 1976.
6. Новица Петковић, „Софкин силазак”, *Два српска романа*, Београд, 1988.
7. Александар Јерков, „Анђео и прича”, *Нова текстуалност*, Београд, 1992.
8. Драган Стојановић, „Најдраже од свих бића: *Труп*”, *Лена бића Иве Андрића*, Београд, 2003.